

kakor je tudi debela koža slabo znamenje za pitanje in debele ščetine znamenje prostega plemena. Če ni ješč in če slabo prebavlja, so to veliki pogreški pri mrjascu, ne že samo zavoljo tega, da ni zmirom zadosti rodoviten, ampak tudi zatega del, ker te lastnosti tudi nasledniki njegovi podedvajo. Ravno tak pogrešek je tudi lenoba, kajti tak mrjasec nima veselja za pleme in je navadno nerodoviten.

Posebno se mora gledati na rodovitnost, in to je lahko, ako so znane lastnosti njegovih starišev.

Premlad mrjasec se ne sme spuščati, kajti to škoduje rasti njegovi in tudi njegovi nasledniki bojo slabi.

Akoravno je mrjasec že v 9. mesecu zrel, vendar jih dobri svinorejci še le 15 ali 18 mesecev stare začnejo spuščati. — Na enega mrjasca se računa — jemaje srednjo primeru — na eno leto 40 svinj.

Tudi prestar ni več dober za pleme, in tako se more že v 4. ali 5. letu odstraniti in odločiti za pitanje, kajti prestar mrjasec je malokdaj rodoviten in tudi za pitanje ni več tako pripraven, ker ima slabo in žilasto meso, ki nazadnje malo dobička dá.

Kakor pri mrjascu, tako se mora tudi pri svinjah na dobre lastnosti paziti. Za pleme naj se jemljejo zmirom spomladanske svinje in že v njih mladosti se mora na odgojivanje bolj paziti, kakor pri drugih.

Tudi svinje morajo imeti dobre lastnosti, ker jih podedvajo njih mladiči. Dobrih in lepih svinj znamenja so: lahka glava, nežen rivec, srednje mere vrat, stegnen pa globok in širok život, nizke in gladke noge. Imeti mora mnogo sescev in sicer nikdar manj kakor deset. Sesci pred dojenjem ne smejo biti napeti in morajo biti mehki, med dojenjem trdi, napeti in raztegnjeni. Imeti mora v obče lastnosti ženskega spôla, ker take so navadno rodovitne in tudi mladiče dobro odgojivajo.

Premlade svinje se ne smejo za pleme rabiti, ako ravno so nekatere že v 5. ali 6. mesecu za to sposobne, ker jih že prvi porod preveč vzame in kasneje zmirom slabe ostanejo. Svinje posebno dobrega plemena se morajo v 8. ali 10. mesecu za to porabiti. Najboljši mladiči prihajajo od svinj od 3. do 6. leta, kajti do 3. leta še zmirom rastejo in še le takrat so dosti močne in za porod sposobne.

Ako svinja pri prvem porodu ni prav obilna, se za to ne sme precej zavreči, ker prvi porodi navadno niso tako obilni, kakor drugi naprej. Odstraniti pa je treba, in rajši za pitanje kakor pa za pleme pripraviti, svinje take, ktere so divje, neukrotne in za mladiče nevarne, kajti pri tacih mnogo mladičev pogine in ostali lahko tudi te lastnosti podedvajo.

Franjo Kuralt.

Opomin gospodarjem, kateri ovce redé.

Zdaj ko je kmetijska družba razdelila jezerskih in trbiških ovac po Kranjskem, ne bode odveč, da za ovcami „Novice“ pošljejo tudi kos poduka, kako naj jih ravnajo, da bode prav. Al tudi drugim, ki že svoje ovce imajo, utegne na korist biti ta poduk. Govor je pa tu le o reji ovac v hlevu.

Dokler gospodarji naši ovco imajo za zadnjo živino v hlevu in jej pokladajo slamo in drugo klajo enake vrednosti, in hlev ni hlev, ampak le mrzla luknja, ni misliti na povzdigo ovčjereje.

Ovca v hlevu potrebuje dobre sladke mrve, vsaj na teden enkrat soli, suh nastlan hlev.

Posebno pa gospodarji, ki so dobili jezerskih ali trbiških ovac, morajo ž njimi tako ravnati, da ne popačijo tega plemena ne le v volni, temuč tudi v vseh drugih telesnih lastnostih ne.

Jezerska in trbiška (prav za prav ugoviška) ovca je obrajtana zarad mesá in volne, trbiška vrh tega tudi še zarad molže.

Ovce tega dvojnega plemena, ki so bile ravnokar po Kranjskem razdeljene, so od 1 do 3 let stare, tehtajo po 80 do 130 funtov. Skoro da smemo reči, da ti dve plemeni ste v našem cesarstvu najbolj sloveči, zato se z umnostjo in stanovitnostjo dá po teh dveh plemenih naš domači rod veliko veliko zboljšati in na veliko večo vrednost povzdigniti.

Jezerska ovca se večidel le po dvakrat na leto striže in dá okoli 2 funta in pol lepe volne; spomladanska je lepša. Tudi ima ta ovca to lastnost, ako se z jezerskim ovnom pari, da večidel dvojčke stori. Krmijo (futrajo) jih Jezerci po trikrat na dan, ter se jim poklada rezanica iz 2 tretjin mrve in 1 tretjine dobre ovsene slame; vsak teden dobijo enkrat po 1 lot soli. Oven ne hodi s čedo, kakor bi hotel; od sv. Mihela začeni ga 17 do 20 dni le ponoči spuščajo v hlev, kjer so za pleme ugodne (1 leto in pol stare) ovce; podnevi se zopet loči od ovac. Po takem imajo ovce svoje mlade sušca meseca. In to je prav, kjer potem lahko kmalu grejo na pašo ob pomladanskem vremenu. Ovce, ki jalove ostanejo, se ločijo od plemenskih in za mesarja spitajo.

Trbiška (ugoviška) ovca je še večja in močnejša kakor jezerska, vendar njeno mesó ni tako okusno kakor jezerske. Ta ovca 3krat (v božiču, majniku in septembru) strižena dá navadno 3 funte volne. Jagnjeta sesajo 5 tednov, potem jih odstavijo; ovco molzejo navadno 3 mesece, na dan daje najmanj maslic mleka. Poklada se jim samo sladka mrva. Ovni dobivajo še povrh nekoliko ovsa. Če ovco molzejo, daje manj volne. Tiste trbiške ovce so najboljše mlekarice, ki imajo kratka ušesa.

Tako se ravná s temi ovcami tam, kjer so domá; zato morajo naši gospodarji, ki so take ovce dobili, prav tako ravnati ž njimi, da ne pokvarijo rodú in ves lepi denar, za ktereга so se nakupili, ni zavržen. Takim, ki ne ravnajo tako, bodeta se oven in ovca vzela.

Posebno mora gospodar gledati na to, da si — zraven tega, da se jezerski in trbiški oven tudi na domače ovce spušča — ohrani čisti rod z jezersko ovco in jezerskim ovnom, ali s trbiško ovco in trbiškim ovnom. Če gospodar skrbno le to enako blagó med se boj pari, si zaredí v malo letih čisti jezerski in trbiški rod, in to je pglavitni namen, da smo omenjene ovce dobili v našo deželo. Kar jezerski in trbiški oven z našimi domačimi ovcami naredí mladih, se v te še le v 5. rodu prelije vsa žlahneja kri jezerskih ali trbiških.

Mnogovrstne novice.

* *Prevažanje živeža iz Italije na Nemško, Dunaj in Rusovsko.* Nedavno je šel iz Napola prvi posebni železniški vlak, naložen z laškim živežem, sadjem, zelenjadjo, sočivjem, jajci itd., kteremu so se pridružili takošni vlaki v Fiorenci, Turinu in Milanu, da se podajo na Dunaj, Nemško in na Rusovsko v Petrograd in Moskvo. To je samo prva poskušnja velikega podvzetja, ktero se bode pričelo 1. lipnja (junija); potem bode naprej iz Laškega vsak teden po 50 vagonov se s takim laškim živežem vozilo na Nemško in Rusovsko. Za zdaj gré ta voznja do Semeringa. Vse to ima v rokah en sam podvzetnik, ktereга podpirajo železnice laške. Tako „Gosp. List“. Mi dostavljamo tej novici le to, da kažemo, kako se svet po železnicah krajša in da celó daljne dežele s pridelki svojimi stopajo v bližnjo zavezo. Ako Lah iz daljnih svojih krajev si upajo živež

prevaževati v daljno Nemčijo in Rusko, ali ne bi tudi mi Slovenci mógli misliti na to, da bi kakošne pridelke vozili na tuje? Se vé, da marsikak pridelek bi se moral še zboljšati in da posebno Vipavska dolina bi mógla z zgodnjim sadjem barantati na tuje.

Lepoznanski del.

Smrt Smail-Age Čengića.

Po Ivanu Mažuranić-u, poslovenil Janez Bilc.

(Dalje.)

II.

Nočnik.

Solnce zajde, mesec pa izajde.
Kdo na klance, kdo iz klancev leze,
Ter se skrivno bliža Črnej gori?
Z dnevom hodi in z nočjo počiva,
Nekdaj junak, al sedaj ne junak,
Ampak trst, ki vetru se uklanja.
Zašumi le poleg pota kača,
Al z češmina grma zajec,
On, od hude kače nekdanj huji,
Bolj plašljiv ko zajec zdaj trepeče.
Misli tužen, da je volk planinski,
Al pa hujši še hajduk gorjanski,
Ter se trese, kje da bo poginil,
Al ne najde, kar teži mu srce.
Skopovarje svojo ruso glavo
Ni mu zlata, ni mu pozlačena.
Vidi mu se, da umreti neče,
Ter je nekaj, kar naprej ga vleče.

Je hajduk li, je oglednik turski,
Ki ogleduje svilorune ovce,
Ali volov vitorogo čedo?
Ni hajduk in ni oglednik turski,
Ampak Čengića poslanec Novica;
Divji Turčin, krvnik Gore črne;
Dobro staro ga pozná in mlado,
In še vile ne bi ga prenesle,
Kak prenesle bi ga čvrste noge
V belem dnevu tje po Črni gori?

Puško obesil je na rame,
Ljut na pasu mu visí jatagan,
In kraj njega do dva samojarsa.
Gadje gnjezdo je zagrnil s suknujo
Stegnil lahek na noge opanek,
Na junaško glavo pokrivalo,
Od turbana še spomina nima.
Brez turbana, glej, koraka Turčin;
Vidi mu se, da umreti neče,
Ter je nekaj, kar naprej ga vleče.

Modro Cuce je junak prehodil,
In Belice *) že junaške tudi,
Ter se bliža skalnatim Cekličem
Cekličem se bliža, — Boga moli,
Da mu dá tud nje prehodit srečno,
Da ga kdo ne vidi in ne sliši.
Vidi mu se, da umreti neče,
Ter je nekaj, kar naprej ga vleče.
Drugič peli petelini v polju,
Ko v Cetinjsko polje pride.
Tretjič peli v mestu so Cetinju, —
In Novica pade na Cetinje.

*) Oddelki Črne gore.

Tu zakliče božjo pomoč straži:
„Bog pomagaj ti stražar cetinjski!“
Lepše njemu odgovarja straža:
„Dobra sreča ti, junak neznani!
S ktere si dežele prišel?
Kaka sreča te je pripeljala,
Da junak tak zgodaj si se vzdignil?“

Moder Turčin, za nevoljo mu je,
Moder Turčin, modro odgovarja:
Ker me prašaš, ti povem resnico:
Jaz junak sem od Morače hladne,
Od Tusine, majhine vasice,
Znanega spod Durmitora gore.
Troje nosim v srcu bolečine:
Prva v srcu mi je bolečina,
Da pobil je Čengić Moračane;
Druga v srcu mi je bolečina,
Da mi očeta Čengić je pogubil;
Tretja mi je v srcu bolečina,
To največa, da še krvnik diše.
Ali, tak ti Bog pomagaj Večni,
Pusti mene k svojemu gospodu,
K gospodarju mojemu in tvoj'mu,
Ne bi l' on mi bolečine izlečil.“ —

Še modreje straža odgovarja:
„Mož neznani s sebe vrzi orožje,
Nos' potem si glavo koder hočeš.“
Kadar Turčin k vratom dvora pride,
Ugasne zadnja zvezdica na nebu:
Bila aga Čengića je zvezda.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Slovenščina v uradnji.

„Brencelj“, ktereга vsacih 14 dni tudi po kmetih komaj pričakujejo, da pride na svetlo, se v svojem zadnjem (6.) listu izvrstno norčuje s „kranjsko špraho“, kakor jo večidel kramljajo v kancelijah starejši uradniki, ki čistega slovenskega jezika kar trpeti ne morejo zato, ker so — preleni, da bi se ga učili, ali že — preneumni, da bi jim jezikoslovje v glavo šlo, zato čisto slovenščino psujejo za „novo špraho“. — Pod gori stavljenim napisom ima „Brencelj“ narisano kancelijo; predstojnik z obrazom pravega birokrata, sedi na stolu, pred njim pa stoji župan, ki je prišel s pritožbo, da dobiva iz kancelije nemška pisma. Tako-le se glasi pogovor:

Uradnik. Čemu pa že spet Oni *) v kanclijo pridejo? Saj niso bili forladani!

Župan. Bom prosil, gospod predstojnik, da se mi ta-le dopis v slovenskem, meni bolj razumljivem jeziku pošlje.

Uradnik. Oho! So bili pa že tudi Oni na taboru, kjer so slovenski švindlarji puntarske govore držali.

Župan. Prosim, gospod predstojnik, jaz se opiram na postavo, ktera v §. 19. velí uradnijam, slovenskemu ljudstvu le slovenske dopise pošiljati in slovenske vloge slovenski reševati. Meni pa ste poslali tu na slovensko prošnjo nemški odgovor, ktereга ne razumem niti jaz niti kdo drugi v naši srenji. Tedaj si ne vem drugače pomagati, ko da prosim Vas, da bi mi hoteli stvar razjasniti v mojem maternem jeziku.

Beseda oní namesti Vi se je vrnila v lepi slovenski jezik tako kakor ljulika med pšenico. Nemškutarji mislijo, da je vi surov ogovor, pa še ne vedó, da tudi najbolj omikani francoski narod ne pozná besede oni, ampak le vi. Vred.